

КШИЩОФ МАЛИНОВСКИ ХАЗАРТ

Превод от полски: Мария Раева, 1974

chitanka.info

Йоаким Ленк точно беше започнал да събира книгата от бюрото си, готвейки се да напусне канцеларията, когато телефонът иззвъня. За момент помисли дали си струва да вдига слушалката, но след това с нежелание протегна ръка към телефона.

— Слушам, отделът за рекламации на фирмата „Компутрон“... — каза той с отегчен глас.

— Добър ден! Говори... Маурици Сторън... Извинете, звъня по повод домашния компютър, който купих от вас преди една година. Това е модел Компутрон-5...

— А, да... Недоволен ли сте от неговата работа? В рамките на гаранцията можем... — Ленк искаше колкото може по-бързо да се отърве от досадника, па макар и с цената на още една гаранционна поправка.

Гласът в слушалката изръмжа.

— Хм... Не става дума за това. Чудесен е. Бих искал само да ви помоля да го снабдите с допълнителни комбинационни програми, струва ми се, че така казвате? Разбирате ли: касае се за разширяване на дедуктивните възможности на моя компютър... Възможно ли ще е?

В гласа звучеше нотка на безпокойство.

„Голям късмет!“ — помисли с яд Ленк. — „Още един чудак!“

— Е, да — каза в слушалката. — Естествено. Ако считате, че неговите възможности са прекалено ограничени... Бих искал само да зная какви препоръки имате. На тази основа бихме могли да направим известни поправки. Макар че досега нашите клиенти бяха много доволни от този модел.

Гласът в слушалката побърза да се съгласи:

— Ама, разбира се, аз също много си го ценя! Моля ви да го вземете като каприз, разбирате ли...

Ленк реши да приключи разговора. Три часа вече минаваше и сигурно той беше един от последните, които днес все още бяха по местата си във фирмата.

— Да, да, разбирам — бързо прие той. — Естествено, имаме специалисти по програмиране. Ще ви изпратим някого. Смятам, че това ще ви задоволи. Моля само да ми кажете името и адреса си.

— Да... И така Маурици Сторън, ул. „Тополова“ 6... Това е малка къщичка от дясната страна на улицата с червен...

— Ясно — прекъсна го почти неучтиво Ленк. — По кое време е най-удобно за вас?

— Знаете ли, много добре би било сутринта, около десет. Наистина, мен няма да ме има в къщи, но ще оставя съобщение на компютъра. Той ще бъде на ваше разположение.

— Чудесно. И така утре в десет. Надявам се, че ще успеем да удовлетворим молбата ви.

— Бих бил много благодарен. И така дочу... довиждане!

— Довиждане, господине!

Ленк трясна слушалката и напъха с една ръка останалите книжа в шкафа. Откакто неговата фирма се преквалифицира, насочвайки се изключително към производството на малки домашни компютри, Ленк проклинаше своята работа. Силната конкуренция на пазара направи купувачите капризни, накара ги да измислят все по-чудати приложения за своите малки, а следователно ограничени по възможности компютри. За съжаление шефът на Ленк изискваше безпрекословно изпълнение на всички желания на купувачите, ако бяха по възможностите на програмистите и конструкторите. Всеки път, когато Ленк се опитваше да му обясни все по-странните идеи, Грант, така се наричаше притежателят на тръста „Компутрон“, му отговаряше със своя властен глас:

— Ленк! Нашият девиз „Компутрон във всеки дом!“ не са само четири думи върху транспарант! Това е безаварийност, трайност и доверие! И така ще бъде винаги. А вие трябва да пазите този девиз! Като собственото си око!

„Глупак! — изсумтя Ленк, влизайки в асансьора. — Търкулнало се гърнето...“ — вратата безшумно се затвори.

— „Намерило си похлупака!“ — изрева на намиращата се в асансьора секретарка на Грант, която с учудване погледна побеснелия Ленк и се завря в ъгъла на кабината.

* * *

Звънецът откъсна Сторън от последната рубрика на доклада за четиримесечието. Той с нежелание остави молива и тръгна към вратата. Специално беше останал в къщи, за да може на спокойствие и

тишина още веднъж да провери всички поръчки и баланси, защото в кантората непрекъснато го прекъсваха и шефът му вече беше свикнал всяко четиримесечие Сторън да взема половин свободен ден и да изготвя докладите в къщи.

Когато Сторън отвори вратата, видя някакъв нисък, плещест мъж с тъмен избелял костюм. Приличаше на водопроводчик. Той се почеса край ухото и каза:

— Добър ден! Господин Маурици Сторън?

— Да, аз съм. По каква работа?

Човекът безцеремонно се промъкна край Сторън и влезе вътре. С въздишка на облекчение хвърли на пода тежката чанта, която държеше в ръка. След това огледа vestibюла и каза към тавана:

— Аз съм от фирмата „Компутрон“... — внезапно погледна към Сторън. — Казвам се Фойербах. Джое Фойербах.

Загледа се за момент в Сторън, като че ли искаше да провери какво впечатление му е направил, а след това добави:

— Аз идвам по повод вашето вчерашно обаждане. Къде е „Компутронът“?

Сторън беше напълно озадачен.

— Много се извинявам, но, изглежда, има някаква грешка. Не съм телефонира на никаква фирма. А вие...

Дошлият тръсна глава.

— Никаква грешка! Вчера бе телефонирано на нашата фирма „Компутрон“. Къде е компютърът?

— Но аз наистина не съм телефонира! — извика Сторън. — И моят компютър е съвсем... — вече искаше да каже „в ред“, когато се сети, че щом този човек е тук и иска да поправя...

— Макар че... — каза след моментно размишление. — Знаете ли, всъщност с този мой „Компутрон“ нещо не е както трябва. Може би това не е кой знае какво, но и така би трябвало да се изясни...

— Е, виждате ли! — каза с отегчен глас мъжът, продължавайки да се оглежда на всички страни. — Голям шегобиец сте... Е, и какво има?! — каза той.

— Виждате ли напоследък моят...

— Дава засечки?

— Е, не, не това. По-скоро бих казал, че се държи... ненормално...

Пристигналият се ядоса.

— Моля ви, но не... Та това не е човек! Ех, вие, дилетанти!

— Да, да, естествено — побърза да потвърди с несигурен глас Сторън. — Аз разбирам, но въпреки това... Наистина, това са само подозрения... Но може би ще си починете, а аз ще се постарая да ви обясня...

Сторън въведе гостенина в стаята и го настани съвсем отегчен в креслото.

— Чай? Кафенце?

— Казвайте! — отрязва другият късо, оглеждайки стаята.

— И така... — Сторън облиза устни от притеснение. — Първото нещо — телефоните. Отскоро, от някакви си два месеца, започнахме да плащаме колосални сметки за разговорите на нашия компютър. Разбирам — добави бързо, виждайки намръщаното чело на непознатия, — че той работи в абонаментна мрежа, но в края на краищата колко пъти трябва да се свързва? Помолих в пощата да контролират неговите обаждания. И се оказа, че той се свързва с жилищата на някакви съвършено непознати ми хора! И така е всеки ден. А по-точно всяка нощ!

— Ин-те-рес-но... — процеди Фойербах, зяпайки през прозореца.

— Послушайте по-нататък! — разпали се Сторън. — Случайно заговорих с познати и се оказа, че с техните компютри нещата изглеждат горе-долу по същия начин! Не стига това: ще ми повярвате ли, че от около един месец всички мои познати ядат в къщи в едни и същи дни същото, което ядем и ние? Разбирате ли: в четвъртък всички ядем бифтеци и гъбена супа, в събота — всички ядем зеленчукова супа и филета от треска. Всички имат еднакво запланувани разходи, децата им слушат същите приказки, ние — същите анекдоти и същите новини в едни и същи дни и по едно и също време? Това стана просто непоносимо. Но не стига това — моят „Компутрон“ от две седмици разказва на дъщеря ми за лека нощ една и съща приказка, за Синдбад моряка, променяйки само края ѝ! Както изглежда, е стигнал до заключение, че и така значение има само поантата. Наистина, нямам нищо против, защото тя преди това заспиваше едва след приказката, а сега още в самото ѝ начало, но сам ще признаете, че това не е съвсем наред.

Фойербах поклати разбиращо глава. Разказът на Сторън явно му направи впечатление, защото престана да се оглежда наоколо и сега с интерес чистеше ноктите си.

— Да, говорете, говорете... — го подканваше той ласкаво.

— Е, и... изобщо стана необичайно пестелив.

— Кой? — внимателно запита Фойербах.

— Какво? — запита обърканият от прекъсването Сторън. — А! „Компутронът“. И така, стана много пестелив: когато решавам кръстословици, се ограничава да ме препраща към енциклопедията, докато по-рано веднага ми предлагаше съответната дума! Напоследък престана даже да преглежда пресата, заявявайки, че няма време за това. И всеки път, когато го помоля да ми каже телевизионната програма или програмата на кината, ме изпраща за телефонна информация!

Фойербах поклати глава.

— Лентяй! — каза той с усмивка.

— Сам казахте, че това е само компютър.

— Вие сте лентяй! — каза Фойербах. — Трябваше да ни позвъните по-рано. Бихме погледали, потърсили.

— Не знаех — започна вече напълно смутен Сторън.

— Няма значение! — прекъсна го другият. — Добре, че все пак телефонирахте. Е, добре, ще видим.

— Но аз наистина не съм телефо... — заекна Сторън.

— Ще видим! — повтори високо Фойербах, поглеждайки многозначително Сторън. — Вие вече не знаете, изглежда, кога и къде телефонирате! — заплаши го шеговито с пръст и започна да си съблича сакото.

— Закачалка! — каза той.

Сторън скочи и изтича до гардероба. След миг се върна със закачалка. Представителят на фирмата „Компутрон“ с голямо внимание окачи отърканото си сако на нея, след това погледна Сторън.

— Къде е „Компутронът“? — попита той.

— Тук, тук... — забързано показа Сторън вратата към другата стая. — Ще ме извините... — започна да заеква той, — но аз трябва да бързам вече за работа, свободен съм само до 11 часа. Така че ако ми позволите, ще ви оставя сам. Ако ви потрябвам...

Фойербах махна с ръка и без да обръща глава, каза:

— Вървете, вървете! Не ми трябват. Утре ще ви се обадя от фирмата. Със сметката. Ще разберете какво му е било на малкия. — Потупа ласкаво капака на компютъра. — Е, хайде, мъничък. Ще се съблечем, ще проверим, не се бой...

— И така, аз тогава вече...

Фойербах вече не обръщаше внимание на Сторън, който си облече сакото и пардесюто и след това на пръсти се отправи към вратата.

* * *

От „Компутрон“ се обадиха на Сторън веднага след като се беше върнал от работа. Точно жена му Луиза поднасяше обяда, когато телефонът иззвъня. Сторън с въздишка се приближи и вдигна слушалката.

— Ало, Сторън на телефона.

— Добър ден, говори Ленк от отдела за рекламации на фирмата „Компутрон“. Най-последно успех да ви хвана.

— Е, преди обед съм на работа, жена ми също — отвърна с малко повишен тон Сторън.

— Да, да, разбирам. Вчера наш човек провери вашия компютър. Вече е наред, но трябва да ви кажа, че забележките ви бяха напълно основателни. Въпросът наистина беше много интересен.

— Наистина ли? — запита вече с интерес Сторън. — И какво му беше? Да не се е разбунтувал?

— Не, не беше чак толкова страшно. Но трябва да ви призная, че подобно нещо се случва за пръв път в нашата практика. Сигурно ви е известно, че всички съвременни компютри са снабдени със специални програми, ние ги наричаме оптимални. Те са предназначени да изпълняват всички поверени на компютрите задачи за възможното най-кратко време при възможното най-добро качество на услугата. Естествено, и вашият компютър е имал такава програма.

— Трябва искрено да ви кажа, че не разбирам много от това. Тези въпроси са ми свършено чужди.

Ленк замълча за момент, а след това каза:

— Моля да ме извините, исках само по-ясно да си представите какво е станало. И така: вашият компютър, благодарение възможността да използва телефонната абонатна система, се сдушил, ако така може да се каже, със своите колеги по професия, с други домашни компютри! Всичко вероятно е започнало от някаква случайна връзка с друг компютър, който е търсел по телефона някаква информация. И двамата са стигнали до заключение, че създаването на обща банка за такива информации би им позволило да спестят маса време.

— Продължавам да не разбирам нищо — каза с отегчен глас Сторън.

— Много просто: решили са да си поделят решаването на тези задачи и осъществяването на такива поръчки, които са общи почти за всички домашни „Компутрони“, като например уточняването на седмичното меню или разпределението на домашните разходи. Вие дори не си давате сметка какво спестяване на работа за компютъра е това! Сигурно, когато те в тази... хм... организация са били вече няколко десетки, а може би дори няколкостотин, всяка седмица всеки от тях е правел менюто за мрежата от толкова семейства или е измислял края на приказката за Синдбад...

Най-после нещо започна да просветва в мислите на Сторън. Всичко, което този човек казваше, беше понятно по отношение на човека, но за компютъра?

— Чакайте! — прекъсна той Ленк. — Но нали те е трябвало да съгласуват, да съхраняват данните за всички тези действия! Сигурно тази информация може да се вземе от тях! Не се ли опитахте да я извлечете от паметта на моя компютър?

Този път Ленк беше затруднен.

— Изобщо... Това значи, теоретично би било възможно, но практически... Виждате ли, повечето от тези данни са много умно зашифровани. Естествено, има начин, но ще изисква време. Дешифрирането на такъв код...

— И какво по-нататък? — прекъсна го нетърпеливо Сторън.

— Вие сигурно бихте искали да знаете за какво са спестявали това време?

— Откъде да знам! Сигурно нищо не са правили, явно, че не само хората си падат по това.

— А как смятате, откъде са тези колосални сметки за телефона?

— Е, те сигурно не са клюкарствували!

Ленк за момент замълча. След това каза тихо:

— Не... Те са играели.

— Какво са правили?

— Играели! Играели на шах.

Това вече беше много за Сторън. Ама че шегаджия!

— Моля ви — каза той раздражен, — нямам време. Ако искате...

— Но аз говоря сериозно — бързо поясни Ленк. — Съвсем сериозно! Те са прекарвали цяла нощ в игра. Ще трябва да проверим всички телефонни връзки, може би по този начин ще успеем да стигнем до другите компютри. Трябва да ви кажа, че сега 70 процента от паметта на вашия компютър заемат програми по шах. Знаете ли: дебюти, ендшпили, комбинации... Само не смятайте, че това е някаква патологична, ако мога да се изразя така, склонност на компютрите от нашата фирма! Другите са правили съвсем същото. А от друга страна, чак да се учуди човек как изобщо са можели да правят нещо друго, освен да играят шах.

— Много малко, скъпи господине — хапливо подхвърли Сторън. — Но аз пак не разбирам смисъла на всичко това. Нали е трябвало да играят на нещо?

Ленк за момент се замисли, а след това каза:

— Как да ви обясня... Вижте, те са играли на програми. На специалните, индивидуалните програми, с които компютърът се снабдява по желание на клиента. А ако са били компютри от различни фирми, дори на основните програми! Разбирате ли: този, който е печелел, ставал някак си автоматично по-умен, по-съвършен. И трябва да ви призная със съжаление, че вашият „Компутрон“... хм... е проиграл вече почти всичко. Ето защо за всяка дреболия ви е отпращал към енциклопедията или към телефонната информация.

Сторън се ядоса. Помисли си: „Моят «Компутрон»?! Такъв глупак!?“ — и бавно процеди в слушалката: — И си мислите, че той, т.е. моят „Компутрон“ си е давал сметка това?

В слушалката се чу тих смях.

— Естествено, че да! Защо иначе щеше да ни телефонира с молба за помощ?!

Публикувано в списане „Наука и техника“, брой 33-34/1974 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.